

Julkiset hankinnat ja puutavaran alkuperä rakentamisessa

*Janne Liljavuori
Kilpailuttamiskonsultti, ympäristövastaava
Hansel Oy*

Esityksen teemoja

- Hansel Oy – Valtion yhteishankintayksikkö
- Vastuullisuus ja julkiset hankinnat
- Valtioneuvoston periaatepäätös 8.4.2009
- Kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikka 17.6.2010
- Haasteita

Hansel Oy

Valtion yhteishankintayksikkö

Toiminnan tavoite

- Yhtiö kilpailuttaa ja ylläpitää valtionhallinnolle puitejärjestelyjä tuotteista ja palveluista
- Hansel Oy:n asiakkaat voivat tehdä hankintoja liittymällä puitejärjestelyihin
- Yhtiön tavoite on lisätä tehokkuutta valtion hankintatoimeen ja tuottaa valtiolle säästöjä

Luotettava kumppani

- Hansel Oy on voittoa tavoittelematon valtionyhtiö, joka toimii valtiovarainministeriön ohjauksessa
- Yhteishankintayksikön tehtävät on määritelty julkisia hankintoja koskevassa lainsäädännössä
- Hansel on 55 henkilön asiantuntijaorganisaatio

Monipuolinen tarjonta

- Hansel Oy tarjoaa valtionhallinnon käyttöön 70 puitejärjestelyä eri osa-alueilla
- Laajan tarjonnan takaavat 400 puitesopimukseen valittua toimittajaa
- Hansel huomioi markkinoiden toimivuuden ja ympäristötekijät tehdessään sopimuksia valtionhallinnon käyttöön
- Huomattava osuus Hanselin sopimusten kautta tehtävistä hankinnoista menevät pk-yrityksille (v. 2009 37,5%, arvo yli 200 milj. euroa)

Lisätiedot

www.hansel.fi

- Lisätietoa kilpailutuksista ja puitejärjestelyistä
- Hansel Oy:n ajankohtaiset asiat ja uutiset
- Henkilökunnan yhteystiedot

Asiakaspalvelu

- asiakaspalvelu@hansel.fi
- puh. 030 393 30
- faksi 020 7444 266

Vastuullisuus ja julkiset hankinnat

Laki julkisista hankinnoista

Hankintadirektiivi (2004/18/EY) ja laki julkisista hankinnoista (348/2007):

- 2 § . Julkisissa hankinnoissa noudatettavat periaatteet

... Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat huomioon ottaen.

1. Taloudellinen näkökulma: Ok
2. Ympäristönäkökulma: Ok
3. Sosiaalinen näkökulma: Getting there
4. Kulttuurillinen näkökulma: ?

Kestävä kehitys

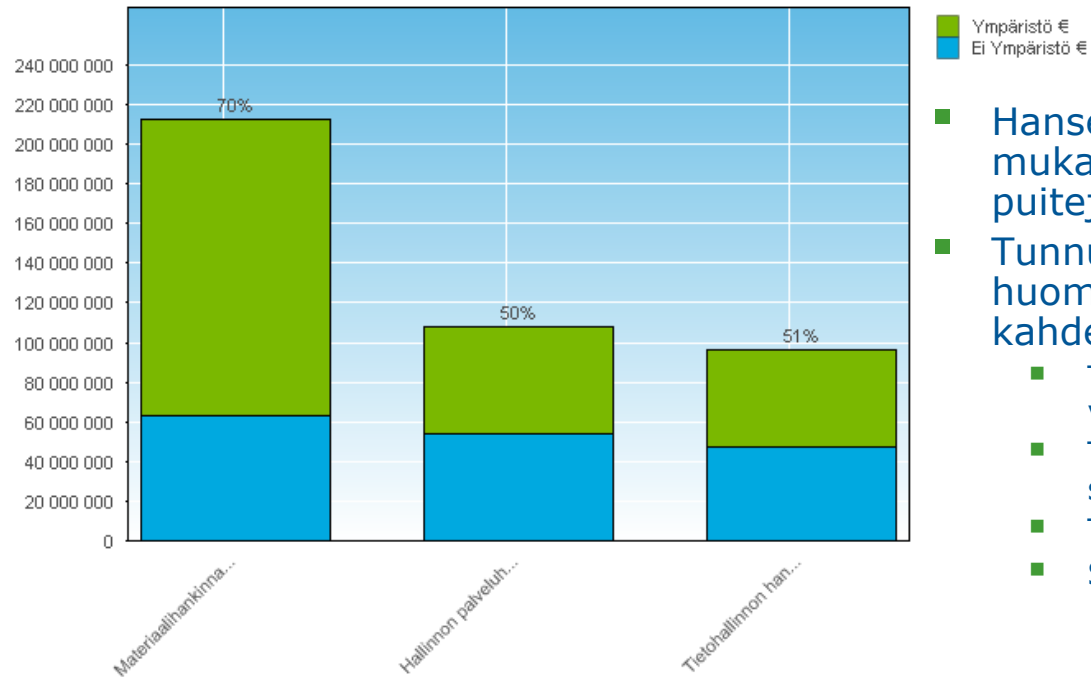
“Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.” (Gro Harlem Bruntland, 1987)

Kestävään kehitykseen kuuluvat ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys

- *Ekologinen:* ihmisen toiminnan ohjaaminen luonnon kestokyvyn puitteissa siten, etteivät luonnon monimuotoisuus tai ekosysteemien toimivuus vaarannu
- *Sosiaalinen:* maailmanlaajuinen yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnan jäsenten kesken
- *Taloudellinen:* tasainen taloudellinen kasvu, joka ei perustu velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen
- *(Kulttuurillinen:* kulttuurien säilyminen ja kehittyminen sukupolvelta toiselle sekä ihmisten vapaa henkinen toiminta ja eettinen kasvu)

Ympäristöystävällisiä hankintoja

- 54 % Hanselin sopimusten kautta tehdyistä hankinnoista olivat Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisia ympäristöystävällisiä hankintoja (2010)
- 01-06/2011 61 % ympäristöystävällisiä hankintoja

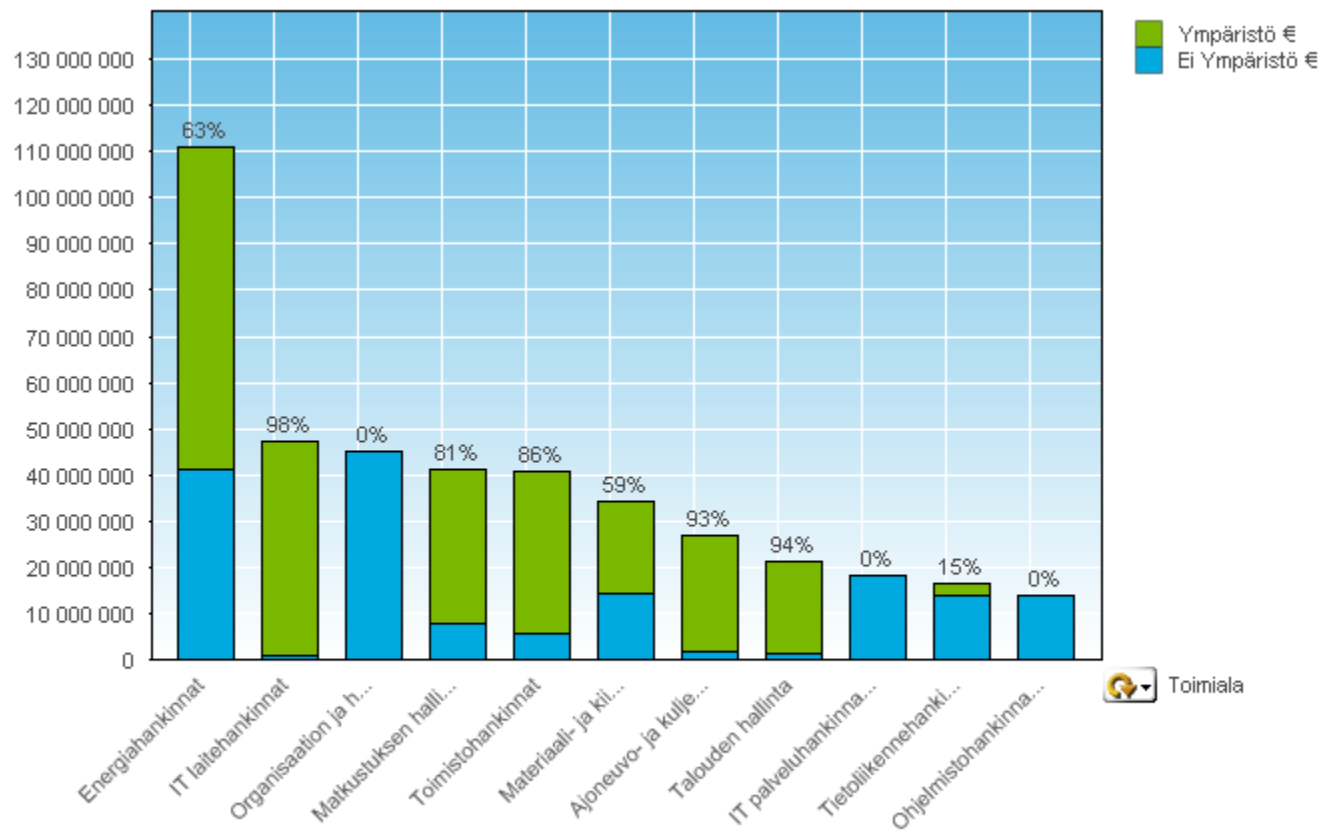

■ Ympäristö €
■ Ei Ympäristö €

- Hansel merkitsee periaatepäätöksen mukaiset ympäristöystävälliset puitejärjestelyt ympäristötunnuksella.
- Tunnuksen saa, jos kilpailutuksessa on huomioitu ympäristöasioita vähintään kahdessa seuraavista:
 - Tuotetta tai palvelua koskevat ehdottomat vaatimukset
 - Tarjoajaa koskevat soveltuvuusvaatimukset
 - Tarjousten vertailuperusteet
 - Sopimusehdot

Ympäristöystävällisiä hankintoja

- Hanselin kautta tehdyt hankinnat toimialoittain 01-06/2011

Valtioneuvoston periaatepäätös
kestävien valintojen edistämisestä
julkisissa hankinnoissa (8.4.2009)

Ympäristöasioiden huomioiminen kilpailutuksissa

- Ympäristöasiat kannattaa ottaa pohdintaan aivan alusta alkaen, jo hankintatarpeen arvioinnista
- Kohdat, joiden osalta ympäristöasioita voidaan miettiä:

Tarveharkinta

Tarjoajan soveltuvuus

Tekniset eritelmät (tuotteen tai palvelun ominaisuudet)

Vertailuperusteet (pisteytettävät asiat)

Sopimusehdot

Taustaa

- Julkiset hankinnat ovat Suomessa n. 27 mrd euroa vuodessa
- Periaatepäätöksen taustalla
 - Eurooppa-neuvoston kestävä kehityksen strategia (2006)
 - Suomen kansallinen kestävä kulutuksen ja tuotannon ohjelma (2005)
 - Energiapalveludirektiivi (2006/32/EY)*
 - EU:n komission ilmasto- ja energiapaketti
- Julkisten hankintojen rooleja
 - Hyvinvoinnin edistäjä
 - Uusien innovaatioiden lanseeraaja
 - Kielteisten ympäristövaikutusten pienentäjä
 - Esimerkin näyttäjä
 - Markkinoiden luoja
- Tavoitteena vähentää materiaalista kuluttamista ja haitallisia ympäristövaikutuksia tuotteen tai palvelun koko elinkaaren aikana

* Velvoittaa jäsenmaita asettamaan vuodelle 2016 yhdeksän prosentin energiansäästön kokonaistavoitteen sekä käynnistämään toimia, joilla tavoite pyritään saavuttamaan.

Valtioneuvoston periaatepäätös 8.4.2009 Kestävien valintojen edistämisestä julkisissa hankinnoissa

- Pohjautuu Kestävät julkiset hankinnat –toimintaohjelmaan
 - TAVOITE: Valtion keskushallinnon hankinnoissa vähintään 70 %:ssa otetaan ympäristönäkökulma huomioon vuonna 2010 ja 100 %:ssa vuonna 2015.
 - TAVOITE: Kuntien ja valtion paikallishallinnon hankinnoissa vähintään 25%:ssa otetaan ympäristönäkökulma huomioon vuonna 2010 ja 50%:ssa vuonna 2015.
- <http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/periaatepaatokset/2009/kestavien-valintojen-edistaminen/fi.pdf>
- Ohjeellinen lista valtion keskushallintoviranomaisista:
http://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/ohjeellinen_lista_valtion_keskushallintoviranomaisista.pdf

Periaatepäätös: Liikkuminen

- TAVOITE: Kuljetuksia ja liikkumistarvetta vähennetään 10 % vuoteen 2015 mennessä mm. logistiikkaratkaisulla, työsuhdematkalipuilla sekä hyödyntämällä etä- ja videoneuvottelutekniikkaa.
- TAVOITE: Vuonna 2010 kaikista **uusista hankittavista tai vuokrattavista tavanomaiseen henkilöautokäyttöön** tulevista henkilöautoista vähintään 50 %:lla hiilidioksidipäästöt ovat alle 120 g/km ja vähintään 25 %:lla hiilidioksidipäästöt ovat alle 110 g/km

Periaatepäätös: Energiaa käyttävät laitteet

- TAVOITE: Energiaa käyttäviä laitteita hankittaessa ja vuokrattaessa teknisinä eritelminä ja vertailuperusteina käytetään energia- ja ympäristömerkkien vaatimustasoa vastaavia kriteerejä.

Periaatepäätös: Elintarvikehankinnat

- TAVOITE: Ruokalapalvelujen elintarvikehankintojen kestävyyttä lisätään: **luonnonmukaisesti tuotettua, kasvisruokaa tai sesonginmukaista ruokaa** on tarjolla valtionhallinnon keittiöissä ja ruokapalveluissa vähintään kerran viikossa vuoteen 2010 mennessä ja vähintään kaksi kertaa viikossa vuoteen 2015 mennessä.
- Mitä asiakas voi tehdä:
 - Sopia ruokapalvelun toimittajan kanssa ruokalistan tarkistamisesta
 - Huom. Lähiruoalle ei tule antaa lisäpisteitä, jos itse kilpailuttaa elintarvikkeita, koska kuljetusmatkan pituutta ei voi käyttää vertailuperusteena → tavaroiden vapaa liikkuvuus
 - Lisätietoa luomusta: http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic/organic-food_fi

Periaatepäätös: Sähkö ja palvelut

Sähkön hankinta

- TAVOITE: Hankintayksikön ostamasta sähköstä vähintään 30 % vuonna 2010 ja vähintään 60 % vuonna 2015 on uusiutuvilla luonnonvaroilla tuotettua sähköä, jonka alkuperästä esitetään kolmannen osapuolen todistus.

Palvelusopimukset

- TAVOITE: Hankittavassa palvelussa tavoitteena on kysyntään vastaava kokonaisratkaisu, joka on toteutettu taloudellisesti ja joka vähentää materiaalista kuluttamista sekä haitallisia ympäristövaikutuksia koko elinkaaren aikana.
 - Esim. siivouspalvelussa vaatimuksia siivousaineiden ja välineiden ympäristöystävällisyyteen sekä jätteiden lajitteluun

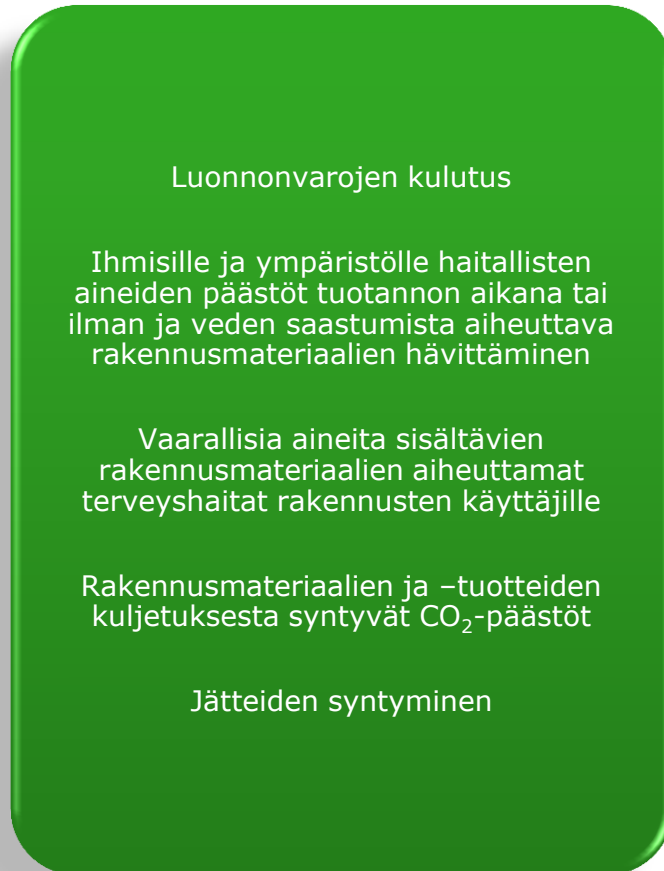
Periaatepäätös: Uudisrakentaminen tai julkiseen käyttöön vuokrattavat uudet kiinteistöt

- TAVOITE: Vuonna 2010 energiatehokkuusluokka A ja olemassa olevien rakennusten peruskorjauksessa vähintään energiatehokkuusluokka C . Vuoden 2015 jälkeen rakennettavissa, korjattavissa ja vuokrattavissa rakennuksissa tavoitteena on passiivitalo.
- Mitä kilpailutettaessa voi tehdä:
 - Julkisten hankkijoiden apuna mm. Euroopan komission Green Public Procurement* -ohjeistukset

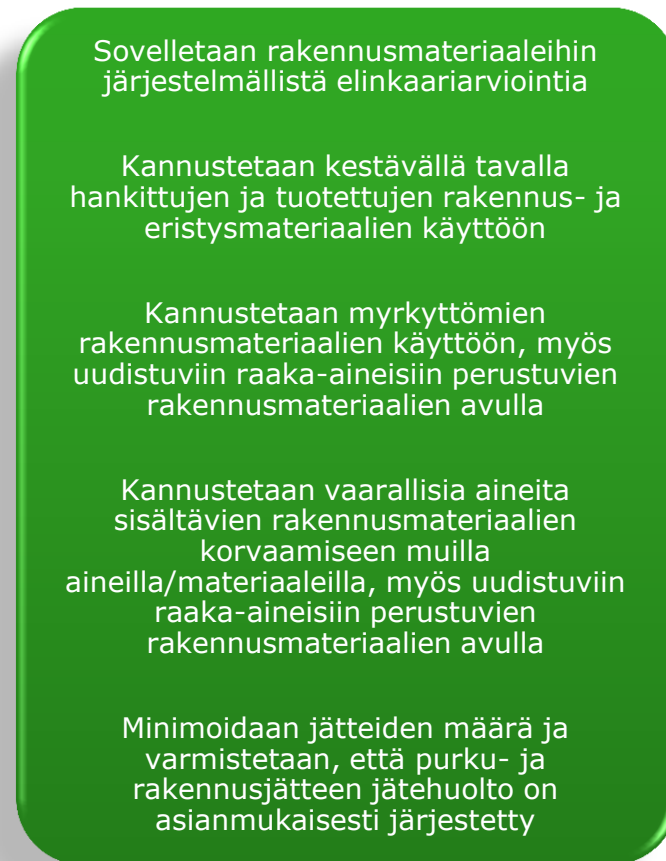
*http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm

Rakentamisessa käytettävien puuraaka-aineiden merkittävimmät ympäristövaikutukset ja julkisten hankintojen lähestymistapa

Vaikutukset

Lähestymistapa

LÄHDE: GPP Training Toolkit
http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/toolkit/construction_GPP_product_sheet_fi.pdf

Green Public Procurement - Rakentaminen

■ PUUTAVARA - VAATIMUS

- Rakennuksessa käytettävän puutavaran on oltava peräisin laillisista lähteistä.
- Todentaminen:
 - Alkuperäketjun hallinnan sertifikaatit puutavaralle, jolle on myönnetty *FSC*- tai *PEFC-sertifikaatti* tai jokin muu vastaava todiste, hyväksytään näyttönä määräysten noudattamisesta. Puutavaran laillinen alkuperä voidaan osoittaa myös käytössä olevalla jäljitysjärjestelmällä. Näillä vapaaehtoisilla järjestelmillä voi olla kolmannen osapuolen myöntämä sertifiointi, usein osana *ISO 9000*- ja/tai *ISO 14000*- tai *EMAS-järjestelmää*.
 - Jos puutavara on peräisin maasta, joka on allekirjoittanut EU:n kanssa vapaaehtoisen kumppanuussopimuksen, *FLEGT-lupa* voi kelvata todisteeksi laillisesta alkuperästä. Sertifioimattoman puutavaran osalta tarjoajien on ilmoitettava puutavaran tyypit (puulajit), määrät ja alkuperä sekä todisteet laillisuudesta. Sinänsä puutavaran on oltava jäljitettävissä kautta koko toimitusketjun metsästä aina valmiiksi tuotteeksi saakka. Erityisissä tapauksissa, joissa esitettyjä todisteita ei pidetä riittävänä näyttönä vaadittujen teknisten eritelmien noudattamisesta, julkisia hankintoja tekevät viranomaiset voivat pyytää toimittajilta lisäselvityksiä tai -todisteita.

Green Public Procurement - Rakentaminen

■ PUUTAVARA - VERTAILUPERUSTE

■ Kestävän kehityksen mukaiset metsävarat

- Kestävän kehityksen periaatteiden ja toimenpiteiden mukaisesti hoidetuista metsistä todennetusti peräisin oleva puutavara, sillä edellytyksellä, että nämä kriteerit kuvaavat tuotetta ja ovat sen kannalta oleellisia. Euroopan metsien osalta edellä mainittujen periaatteiden ja toimenpiteiden on vastattava vähintään kestävän kehityksen mukaisen metsänhoidon yleiseurooppalaisia toimintatasoja koskevia suuntaviivoja, jotka hyväksyttiin Lissabonissa järjestetyssä Euroopan metsien suojelua koskevassa ministerikonferenssissa (2.-4. kesäkuuta 1998). Euroopan ulkopuolella niiden on oltava vähintään Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristö- ja kehityskonferenssin hyväksymien metsien suojelun periaatteiden (Rio de Janeiro, kesäkuu 1992) ja tapauksen mukaan niiden kestävän kehityksen mukaista metsänhoitoa koskevien perusteiden tai suuntaviivojen mukaisia, jotka on hyväksytty vastaavien kansainvälisten ja alueellisten aloitteiden yhteydessä (ITTO, Montrealin prosessi, Tarapoton prosessi, UNEP/FAO Afrikan kuivien alueiden aloite).

■ Todentaminen

- Alkuperäketjunhallinnan sertifikaatit puutavaralle, jolle on myönnetty *FSC*- tai *PEFC-sertifikaatti* tai jokin muu vastaava todiste, hyväksytään näyttönä määräysten noudattamisesta. Kaikki muutkin asianmukaiset todisteet, kuten valmistajan teknisten tietojen kansio tai tunnustetun elimen koestusraportti, hyväksytään myös.

Metsäalan strateginen ohjelma

Suomen kansallinen puupohjaisten
tuotteiden julkisten hankintojen politiikka
(17.6.2010)

Suomen kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikka 17.6.2010

- Työ- ja elinkeinoministeriön perustama ohjausryhmä valmisteli politiikkaa ja linjauksia sen soveltamiseksi
- Ohjausryhmään kuuluivat edustajat seuraavista organisaatioista:
 - Työ- ja elinkeinoministeriö
 - Metsäliitto Osuuskunta
 - Valtiovarainministeriö
 - Ympäristöministeriö
 - Maa- ja metsätalousministeriö
 - Motiva Oy
 - Suomen Kuntaliitto
 - Espoon kaupunki
 - Hansel Oy
 - Metsäteollisuus ry
 - WWF Suomi
 - Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
 - Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Suomen kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikka 17.6.2010

- Suomen tavoitteena on tukea puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen ohjeistuksen yhtenäistämistä EU:n sisällä ja edistää elinkaarinäkökulman käyttöönottoa julkisissa hankinnoissa EU:ssa
- Poliitiikan tavoitteena:
 - Tukea julkista hankkijaa valitsemaan puutuotteista kestävin vaihtoehto
 - Kannustaa hankintoihin, joissa ympäristönäkökulmat on otettu jo hankintaa suunniteltaessa huomioon
 - Toimia aktiivisesti EU:n puupohjaisten tuotteiden kestävien hankintojen kriteerityössä siten, että kriteerit ovat hankintoja tekeville selkeitä ottaa käyttöön
 - Tukea ja kannustaa myös julkisen hankinnan puitteissa tapahtuvaa innovaatiotoimintaa
 - Auttaa hankkijaa käyttämään ympäristökriteereitä syrjimättömällä ja tervettä kilpailua edistävällä tavalla

Suomen kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikka 17.6.2010

- **Lähtökohtana elinkaaritarkastelu**
 - Puupohjaisten tuotteiden raaka-aineen kestävyden todentaminen
 - Tuotteeseen suoraan liittyviä tuotanto- ja käyttövaiheen ympäristövaikutukset
 - Loppusijoituksesta aiheutuvat ympäristövaikutukset

- **Laillisesti hankittu puuraaka-aine**
 - Tuottajalla on due diligence (asianmukainen huolellisuus) -järjestelmä
 - Tuotteella on FLEGT*-lupa
 - Tuotteella on CITES**-lupa
 - Metsäsertifiointijärjestelmä, kuten Suomessa yleisimmin käytössä olevat PEFC- ja FSC-järjestelmät
 - Muu vastaava keino todentaa puutavaran laillisuus

*Forest Law Enforcement Governance and Trade

**Convention on International Trade of Endangered Species

Suomen kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikka 17.6.2010

- Kestävästi tuotettu puuraaka-aine
 - Metsäsertifiointijärjestelmä, kuten Suomessa yleisimmin käytössä olevat PEFC- ja FSC-järjestelmät
 - Johtamisjärjestelmät (laatu- ja ympäristöjärjestelmät kuten EMAS, ISO 9001 ja 14001 -järjestelmät), jos ne sisältävät toimintamallin kestävän metsätalouden toteuttamiseksi
 - Ympäristömerkinnät, joiden vaatimukseen sisältyvät myös puuraaka-aineen kestävyysvaatimukset, kuten Suomessa yleisimmin käytössä olevat Pohjoismainen ympäristömerkki (Joutsenmerkki), EU-kukka ja Blaue Engel -merkki
 - Muu tavarantoimittajan politiikan suositusten periaatteet täyttävä luotettava selvitys kestävästä alkuperästä tai luotettava selvitys, että tuote täyttää ympäristömerkin kriteerit

Suomen kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikka 17.6.2010

- Puupohjaiset tuotteet
 - Puutuotteet
 - Sahatavara, puulevyt, jalosteet, puusepänteollisuuden tuotteet, puupakkaukset ja puusta valmistetut huonekalut
 - Rakennukset ja rakennustuotteet
 - Puuta sisältävät kalusteet
 - Paperituotteet

Suomen kansallinen puupohjaisten tuotteiden julkisten hankintojen politiikka 17.6.2010

- Rakennusten ja rakennustuotteiden kestävyysnäkökohdat/ympäristövaatimukset
 - Rakennusten elinkaaritarkastelu
 1. Rakennusmateriaalien valmistaminen mukaan lukien raaka-aineen hankinta
 2. Rakentaminen
 3. Rakennuksen käyttövaihe ja huolto
 4. Loppusijoitus
 - Direktiivi rakennusten energiatehokkuudesta
 - Uusien julkisten rakennusten tulee olla lähes nollanenergiarakennuksia vuoden 2019 alusta
 - Rakennusten suunnitteluvaihe
 - Rakennusmateriaalien vertailu siten, että rakennuksesta kokonaisuudessaan tulee käyttötarkoitukseensa nähden mahdollisimman ympäristömyönteinen
 - Rakennustuotteiden elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset
 - EN 15804 mukaiset ympäristöselosteet
 - Mm. hiilijalanjälki, uusiutuvien materiaalien käyttö, uusiutuvan energian käyttö, uusiutumattoman energian käytön vähentäminen, veden kulutus, jätteen määrän vähentäminen

Haasteita

Haasteita

- Rakennusmateriaalien elinkaariarviointiin perustuva vertailu
 - Tietojen saatavuus vaihtelee huomattavasti eri maissa
 - Hankkijan on arvioitava, onko tietoja riittävästi, jotta voidaan käyttää vertailuperusteena
 - Hankkijan on myös päätettävä, mitkä elinkaariarvioinnin työkalut parhaiten sopivat kyseiselle alueelle / kyseisentyyppiseen rakennustyöhön.
- Sertifikaatteja ja/tai ympäristömerkkejä ei voida vaatia, mutta niillä voidaan todentaa asetettujen vaatimusten täyttyminen
- Vähimmäisvaatimusten (tekniset eritelmät) asettamisessa täytyy huolehtia siitä, että hankintoja tekevällä on riittävästi tietoa tuotteiden saatavuudesta ja hinnoista markkinoilla
 - Teknisen vuoropuhelun hyödyntäminen tarjouspyyntöä laadittaessa! → Tietopyynnöt potentiaalisilta tarjoajilta

Kiitos!

Janne Liljavuori
Kilpailuttamiskonsultti
Ympäristövastaava
Hansel Oy
Puh. 020 7444 216
Gsm: 040 7700 293

janne.liljavuori@hansel.fi